

VPLIVI NA OBISK GOZDA V SPLOŠNIH IN GOZDNIH VRTCIH

FOREST VISITATION IN GENERAL AND FOREST KINDERGARTENS

Aleš GOLOB¹, Mojca NASTRAN²

(1) Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, algolob@gmail.com

(2) Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, mojca.nastran@bf.uni-lj.si

IZVLEČEK

Predšolski otroci preživijo velik del vsakdanjika v vrtcih, zato je treba umestiti obisk gozda, kot najboljše naravnega okolja v Sloveniji, v programe predšolskega varstva otrok. Na podlagi anket vzgojiteljev javnih vrtcev v Sloveniji (N = 133) smo analizirali navade, namene, ovire in skrbi pri obiskovanju gozda. V največji meri sta pogostost in dolžina obiska gozda odvisni od njegove oddaljenosti. Navade obiska gozda med gozdni vrtci, vključeni mi v Mrežo gozdnih vrtcev, ki jo organizira Inštitut za gozdno pedagogiko, se večinoma ne razlikujejo značilno od splošnih javnih vrtcev. Najpomembnejša razlika med njimi je pogostejši obisk v slabšem vremenu in sam namen obiska gozda. Glavne skrbi pri obisku gozda so klopi, strah pred poškodbami in neprimerna oprema otrok. Za manj pogostejši obisk gozda vzgojitelji navajajo med drugim tudi druge vzgojne prioritete vrtcev in premalo podpore s strani vodstva ter staršev, kar nakazuje potrebo po strateški promociji, izobraževanju in implementaciji preživljanja časa v gozdu v okviru predšolske vzgoje.

Ključne besede: gozdni vrtci, gozdna pedagogika, obisk gozda, razvoj otrok, klopi, predšolska vzgoja, okoljska vzgoja, naravna učna okolja

ABSTRACT

Preschool children spend a large part of their everyday life in kindergartens, so it is necessary to include visits to the forest, which is the most extensive natural environment in Slovenia, in preschool childcare programs. Based on surveys with preschool teachers of public kindergartens in Slovenia (N = 133), we analysed the habits, purposes, barriers and concerns associated with visiting the forest. The frequency and duration of forest visits largely depend on the distance of the forest from the kindergarten. The habits of forest visits among forest kindergartens which are included in the Network of Forest Kindergartens organized by the Institute of Forest Pedagogy do not differ significantly from that of general public kindergartens. They differ mainly with respect to the frequency of visitation in bad weather and the purpose of visitation. The main concerns when visiting the forest are ticks, fear of injury, and the children having inappropriate equipment. The reasons for less frequent forest visitation include different pedagogical priorities of the kindergartens and lack of support from the management and parents, which highlight the need for the strategic promotion and implementation of forest visitation in preschool education.

Key words: environmental education, ticks, pre-school education, forest kindergartens, forest pedagogy, forest visits, children's development, natural learning environments

GDK 945.2/3-053.4(497.4)(045)=163.6

DOI 10.20315/ASetL.126.1

Prispelo / Received: 9. 6. 2021

Sprejeto / Accepted: 23. 8. 2021

1 UVOD

1 INTRODUCTION

Trendi v izobraževanju otrok v preteklih desetletjih, ki pripisujejo manjši pomen neposredni izkušnji v naravi, struktura mest in časovni pritisk staršev ter vzgojiteljev močno vplivajo na zmanjšanje časa, ki ga otrok preživi v naravnem okolju (Thompson in sod., 2008). V zadnjih dveh desetletjih se je povečal obseg sodobnih otroških kroničnih bolezni, kot so debelost, astma, motnje pozornosti s hiperaktivnostjo in pomanjkanje vitamina D. Otroci imajo tudi vse več vedenjskih težav in težav z duševnim zdravjem (Jones in Xu, 2013). Med glavne krivce za nastanek teh bolezni sodita sedeči način življenja in vse manj gibanja v naravi.

Nasprotno številne študije kažejo, da stik z naravo oziroma zadrževanje in učenje v naravi blagodejno vpliva na celosten otrokov razvoj. Na kognitivni ravni otroci, ki imajo med poukom v šolskih prostorih tudi čas za odmor v naravnem okolju, dosegajo boljše rezultate pri selektivni pozornosti, delovnem spominu in vzdrževanju koncentracije (O'Brien in Murray, 2007; Amicone in sod., 2018). Otroci, osebje in njihovi starši poročajo o večji stopnji blaginje otrok ob aktivnosti v naravnem okolju (Norðdahl in Jóhannesson, 2016). Naravno okolje, kot je gozd, bolj spodbuja motoričen razvoj otrok (Fjørtoft in Sageie, 2000) v primerjavi z igro v grajenem okolju. Pestrost terena, biodiverziteteta in menjavanje različnih habitatnih tipov otroke

izpostavi različnim motoričnim izzivom in senzorični pestrosti med prosto igro. Prosta igra v gozdu otroke spodbuja k sodelovanju, skupinskemu delu, domišljjski igri in spodbuja čustveni razvoj (O'Brien in Murray, 2007; Coates in Pimlott-Wilson, 2019). Prav tako pa otroci, ki več časa preživijo v naravi, razvijejo do nje globlje razumevanje in spoštovanje (Ewert in sod., 2005; Norðdahl in Jóhannesson, 2016; Planinšek in sod., 2018) in več pro-okoljskega vedenja (Kerret in sod., 2020). Otroci vrednotijo igro v naravnem okolju bolj kot igro v grajenem okolju (Wang in sod., 2018) in so bolj motivirani za njo (Ridgers in sod., 2012). O'Brien in Murray (2007) sta pri otrocih, ki so nekaj mesecev obiskovali gozdno šolo v Walesu, opazila napredek pri njihovi samozavesti, socialnih veščinah, jezikovnih sposobnostih, motivaciji, koncentraciji, fizičnih sposobnostih, znanju in razumevanju.

Vzgojno-varstvene institucije, kot so vrtci, so v življenju predšolskih otrok zelo pomembne, saj tam preživijo znaten del svojega časa. Gozd je navadno, poleg parkov in travnikov v bližini vrtcev, najbližja narava, zato je lahko obisk gozda v okviru vrtca edini otrokov vsakodnevni stik z naravo. Gozd ponazarja okolje in sredstvo za učenje in varstvo otroka ter ponuja vrsto spodbud za otrokov razvoj. Koncept narave kot vzgojnega in učnega okolja so nekatere oblike varstva in šolanja vzele za svoj glavni koncept. Najbolj poznane institucije, ki temeljijo na tem konceptu, so gozdni vrtci in šole (Knight, 2011; Schäffer in Kistemann, 2012; Dean, 2019) ter na naravi temelječi vrtci (»Nature based preschools«) (Larimore, 2016).

V Sloveniji in drugod po svetu se v zadnjih letih vse bolj poudarja pomen rednega obiska gozda za otroke (Györek, 2013; Planinšek in sod., 2018). Nekatere šole in vrtci v Sloveniji v svoje programe že vključujejo učenje po konceptu gozdne pedagogike (Valentinčič, 2019). To je okoljska vzgoja, ne le o naravi in o gozdu, temveč tudi o vrednotah za njuno trajnostno ohranitev. Temelji na čustveni zaznavi narave in uporablja izkustveno učenje, praviloma v gozdnem prostoru, in celostno vzgaja človeka (Györek, 2013). Začetki gozdne pedagogike v Evropi segajo v petdeseta leta 19. stoletja. Prve korake v razvoju tega koncepta sta naredili Švedska in Danska, kjer je bil glavni namen poučevanje otrok o naravi, s poudarkom na pridobivanju praktičnih izkušenj in veščin v naravi. Termin gozdna pedagogika se je začel uporabljati v zadnjih dvajsetih letih. Uvedla ga je gozdarska stroka iz Nemčije in Avstrije z glavnim namenom, da bi gozdarstvo približali širši javnosti (Györek, 2012a). Vzporedno z nekaterimi posameznimi projekti v Sloveniji, ki so spodbujali razširitev učnega okolja v gozd, je bil leta 2010 usta-

novljen Inštitut za gozdno pedagogiko. Eden prvih dosežkov Inštituta je ustanovitev Razvojnega konzorcija Mreže gozdnih vrtcev in šol Slovenije leta 2014 (v nadaljevanju Mreža). Vrtci, vključeni v Mrežo, se zavežejo k vsaj tedenskemu obisku gozda, pri čemer vzgojitelji uporabljajo metode dela, s pomočjo katerih gradijo znanje predvsem na idejah otrok in njihovih doživetjih (Inštitut za gozdno pedagogiko, 2021).

Kako pogosto vrtčevska skupina otrok obiskuje gozd, na kakšen način in s kakšnim namenom, je v veliki meri odvisno od vzgojiteljev (Norðdahl in Jóhannesson, 2016) in politike vrtca. Preference in zaznave gozda kot vzgojno-varstvenega okolja s strani vzgojiteljev so pomemben dejavnik vpliva na dejanski obisk gozda v okviru vrtca. Raziskav zaznav in motivacije za obisk gozda pri vzgojnem osebju ni veliko. Večina študij se osredotoča na pozitivne učinke vzgoje otrok v naravnem okolju (npr. O'Brien in Murray, 2007; Gill, 2014), malo študij pa preučuje zaznave učiteljev ali staršev (npr. Lindemann-Matthies in Knecht, 2011; Vandermaas-Peeler in sod., 2019) in dejavnike, ki vplivajo na dejanski obisk predšolskih skupin (Kos in Jerman, 2013; Nastran, 2020).

V raziskavi se osredotočamo na primerjavo zaznav vzgojiteljev do obiska in izpeljave programa v gozdu med splošnimi in gozdnimi vrtci. Glavni cilji raziskave so: i) ugotoviti, kakšne so navade in nameni obiskovanja gozda s skupinami vrtčevskih otrok, kaj vpliva na obisk in ali se le ta razlikuje med splošnimi in gozdnimi javnimi vrtci; ii) kako vzgojitelji zaznavajo ovire in kaj jih skrbi ob obisku gozda. Ker v Sloveniji nimamo (oz. imamo le peščico) klasičnih gozdnih vrtcev, kakršne poznamo iz skandinavskih držav (Dean, 2019), smo s splošnimi javnimi vrtci (v nadaljevanju splošni vrtci) primerjali vrtce iz Mreže. To so javni vrtci, ki so prostovoljno vključeni v Mrežo (v nadaljevanju gozdni vrtci). Raziskava bo pripomogla k usmerjanju nadaljnjega razvoja gozdne pedagogike v Sloveniji, poudarkih dela z vzgojitelji in učitelji pri načrtovanju aktivnosti v gozdu ter posredno tudi načrtovanju poučne funkcije gozdov.

2 METODE

2 METHODS

Da bi pridobili podatke za primerjavo med zaznavami in navadami pri obisku gozda vzgojiteljev dveh tipov javnih vrtcev, smo izpeljali anketo med vzgojitelji gozdnih in splošnih javnih vrtcev in s statistično analizo ugotavljali povezanost različnih dejavnikov s tipom vrtca.

2.1 Anketa

2.1 Survey

Med vzgojitelji splošnih in gozdnih javnih vrtcev v Sloveniji smo organizirali anketo z naslovom »Anketa o

navadah obiskovanja gozda v enoti vrtca« junija 2017 prek spletnega vprašalnika. Vzorec je bil nesistematičen in oblikovan po principu snežne kepe. Povabilo za sodelovanje v anketi so dobili vsi javni vrtci iz Evidence zavodov in programov (Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport, 2017), objavljena je bila tudi na družbenem omrežju Mreže, za distribucijo pa smo prosili tudi znance, zaposlene v vrtcih. Vzorec raziskave sestavlja 133 v celoti izpolnjenih anket (20 % nepopolnih anket je bilo izločenih), od tega 30 (23 %) iz gozdnih vrtcev in 103 iz splošnih vrtcev (77 %). Glede na to, da je bilo ob koncu šolskega leta 2017/18 število gozdnih vrtcev 61, je v anketi sodelovala polovica vseh gozdnih vrtcev iz Mreže. Anketo so sestavljali štirje vsebinski sklopi: 1) demografski podatki vzgojiteljev, podatki o vrtcu, 2) navade obiskovanja gozda, 3) zaznave vzgojiteljev pri obisku gozda, 4) preference za obisk gozda. Zadnjega sklopa v tem prispevku ne obravnavamo.

2.2 Statistične metode

2.2 Statistical analysis

Demografski in drugi podatki vzgojiteljev in vrtcev so analizirani z deskriptivno statistiko. Pri ugotavljanju navad obiskovanja gozda in zaznave vzgojiteljev med obiskom smo soodvisnost med spremenljivkami in tipom vrtca iskali s hi-kvadrat testom oziroma s Kullbackovim testom, kjer ni normalne porazdelitve ali drugih zadostnih pogojev. Z omenjenimi testi smo preverili, ali razlike med skupinama (gozdni, splošni vrtci) zares obstajajo v populaciji, iz katere je bil vzorec vzet. Za preveritev odvisnosti pogostosti in dolžine obiska od oddaljenosti gozda od vrtca smo uporabili neparametrični Kruskal-Wallisov test. Za obdelavo in analizo podatkov smo uporabili programsko orodje Microsoft Excel 2010 ter IBM SPSS Statistics 25.

3 REZULTATI IN RAZPRAVA

3 RESULTS AND DISCUSSION

3.1 Značilnosti vzorca

3.1 Sample characteristics

Vzorec so sestavljale pretežno vzgojiteljice z daljšimi delovnimi izkušnjami (52 % je zaposlenih v vrtcu nad 15 let). 44 % vzgojiteljev je mlajših od 40 let. Večina anketirancev vodi skupino otrok drugega starostnega obdobja 3 do 6 let (preglednica 1). Vzorec vrtcev ni enakomerno razporejen po regijah, vendar pa so zastopane vse statistične regije (preglednica 2).

Med splošnimi vrtci je za petino več enot, ki ležijo v kmetijski in gozdnati krajini II. Gozdni vrtci imajo znatno večji delež vrtcev v kmetijski in gozdnati krajini I in gozdnati krajini II (preglednica 3).

3.2 Navade obiskovanja gozda

3.2 Forest visitation habits

Zanimalo nas je, ali se navade obiskovanja gozda razlikujejo med gozdnimi in splošnimi vrtci. V preglednici 4 so predstavljeni dejavniki, ki ponazarjajo značilnosti vrtcev in navade pri obisku gozda. Proti pričakovanjem, z izjemo ene preverbe, soodvisnost med spremenljivkami in tipom vrtca ni statistično značilna. Z 1% tveganjem lahko trdimo, da obstaja razlika med tipoma vrtcev v pogostosti obiska v slabšem vremenu. Gozdni vrtci večkrat obiščejo gozd tudi v slabšem vremenu (slika 1). Kos in Jerman (2013) v raziskavi med vzgojitelji slovenskih vrtcev (N = 140) odkrijeta veliko razliko med preživljanjem časa v naravi med hladnejšim (3,4 h na teden) in toplejšim delom leta (1,9 h na teden) v starostni skupini otrok 3–6 let. Kljub temu, da mi nismo našli statistično značilnih razlik med tipoma vrtcev in obiskom gozda v različnih letnih časih, se ta

Preglednica 1: Spol, starost in delovne izkušnje vzgojiteljev

Spol / Gender	
moški / male	3,0 %
ženski / female	97,0 %
Starost / age	
21 do 40 let / 21 to 40 years	43,6 %
41 do 60 let / 41 to 60 years	56,4 %
Delovne izkušnje / Work experience	
do 5 let / to 5 years	10,5 %
5 do 15 let / 5 to 15 years	36,8 %
več kot 15 let / more than 15 years	52,6 %
Starostno obdobje skupin otrok / Age group of children	
1–3 leta / 1–3 years	10,5 %
3–6 let / 3–6 years	89,5 %

Table 1: Gender, age and work experience of kindergarten teachers

Preglednica 2: Vrtci v anketi po statističnih regijah

Regija lokacije vrtca <i>Region of kindergarten location</i>	Splošni vrtci (N = 103) <i>General kindergartens (N = 103)</i>	Gozdni vrtci (N = 30) <i>Forest kindergartens (N = 30)</i>	Skupaj (%) <i>Total (%)</i>
Gorenjska	12	1	9,8
Goriška	2	0	1,5
Jugovzhodna Slovenija	7	1	6,0
Koroška	5	0	3,8
Obalno-kraška	7	0	5,3
Osrednjeslovenska	22	14	27,1
Podravska	8	1	6,8
Pomurska	8	3	8,3
Posavska	12	1	9,8
Primorsko-notranjska	1	1	1,5
Savinjska	14	8	16,5
Zasavska	5	0	3,8

Table 2: Kindergartens in the survey by statistical regions**Preglednica 3:** Primerjava gozdnih in splošnih vrtcev glede na število enot v posameznem krajinskem tipu (po Hladnik, 2005)

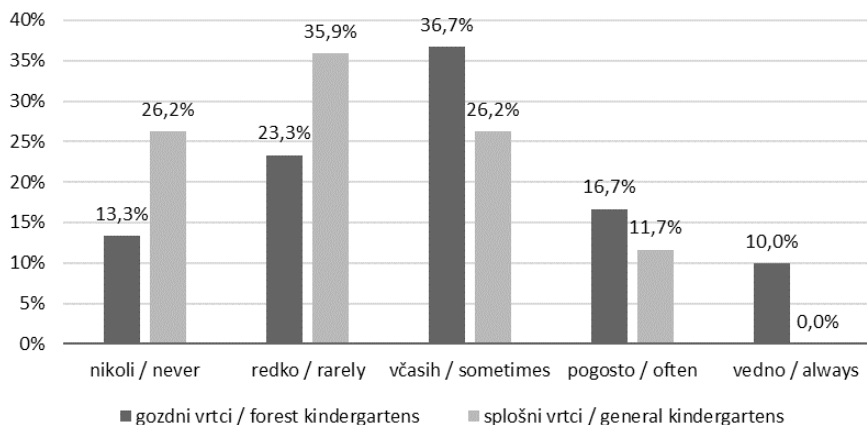
	Gozdni vrtci / <i>Forest kindergartens</i>		Splošni vrtci / <i>General kindergartens</i>	
	N	%	N	%
Kmetijska in gozdnata krajina II: gozdnatost pod 20 % <i>Agricultural and forested landscape II: forest cover under 20 %</i>	6	21,4	44	42,7
Kmetijska in gozdnata krajina I: gozdnatost 20–39 % <i>Agricultural and forested landscape I: forest cover 20–39 %</i>	11	39,3	27	26,2
Gozdnata krajina II: gozdnatost 40–60 % <i>Forested landscape II: forest cover 40–60 %</i>	10	35,7	23	22,3
Gozdnata krajina I: gozdnatost 60–85 % <i>Forested landscape I: forest cover 60–85 %</i>	1	3,6	9	8,7
Gozdna krajina: gozdnatost nad 85 % <i>Forest landscape: forest cover over 85 %</i>	0	0,0	0	0,0
Skupaj / <i>Total</i>	28	100	103	100

Table 3: Comparison of forest and general kindergartens according to the number of units in an individual landscape type (according to Hladnik, 2005)

Dveh vrtcev nismo upoštevali zaradi pomanjkljive navedbe kraja enote (N = 131)

pokaže pri pogostosti obiska gozda v slabšem vremenu (deževno, vetrovno, hladneje), ki je v hladnejši polovici leta pogostejše. Preživljanje otrok v gozdu ni pomemb-

no le v lepem vremenu, pač pa čim pogosteje in seveda razporejeno skozi vse leto. Raziskava med danskimi in ameriškimi starši je pokazala, da so navade kulturno

Slika 1: Pogostost obiska gozda v slabšem vremenu med obema tipoma vrtcev**Fig. 1:** Forest visitation frequency in bad weather by kindergarten type

Preglednica 4: Soodvisnost značilnosti vrtcev in navad obiskovanja gozda od tipa vrtca (gozdni, splošni vrtec) s kategorijami

Značilnosti vrtcev in navade obiska gozda <i>Kindergarten characteristics and forest visitation habits</i>	Vrednost <i>Value</i>	df	P-vrednost <i>P - value</i>
Starostna skupina otrok / <i>Age group</i> 1–3 leta, 3–6 let / <i>1–3 years, 3–6 years</i>	0,308	1	0,579
Oddaljenost vrtca od gozda / <i>Kindergarten's distance from forest</i> 0–1 km, 1–2 km, 2–3 km, > 3 km	6,157	3	0,104
Letni čas najpogostejših obiskov / <i>Season of the most frequent visitation</i> pomlad, poletje, jesen, zima, enakomerno čez leto / <i>spring, summer, autumn, winter, evenly throughout the year</i>	5,324	4	0,256
Razlogi za ne pogostejši obisk gozda / <i>Reasons for not visiting the forest more often</i> prevelika oddaljenost, premajhna fizična zmogljivost otrok, ni podpore nadrejenih, nevarnosti v prometu, strah pred neobvladovanjem, drugo / <i>excessive distance, lack of physical fitness of children, no parent support, traffic dangers, fear of lack of control, other</i>	8,144	6	0,228
Dolžina zadrževanja v gozdu ob njegovem obisku / <i>Length of stay in the forest during visitation</i> < 1h, 1–2 h, 2–3 h, >3 h	7,232	3	0,065
Način prevoza do gozda / <i>Means of transport to the forest</i> peš, avtobus, drugo / <i>on foot, bus, other</i>	1,562	2	0,458
Pogostost obiska v slabšem vremenu / <i>Visitation frequency in bad weather</i> nikoli, redko, včasih, pogosto, vedno / <i>never, rarely, sometimes, often, always</i>	13,282	4	0,010
Pogostost obiska gozda / <i>Visitation frequency</i> nikoli, 1x, 2–4x, več kot 4x / <i>never, 1x, 2–4x, more than 4x</i>	5,771	3	0,123

Soodvisnost smo preverjali s Kullbackovim testom, razen za pogostost obiska, kjer smo uporabili hi-kvadrat test. *The correlation was checked with the Kullback test, except for visitation frequency, where the chi-square test was used.*

porajajoče, in sicer so ameriški starši navajali pogostejšo igro v notranjih prostorih ob slabem vremenu, Danci pa so spodbujali igro zunaj ne glede na vremenske razmere (Vandermaas-Peeler in sod., 2019).

Pričakovali smo soodvisnost med tipom vrtca in časom ter pogostostjo obiska gozda, vendar značilnih razlik nismo potrdili. Podobno tudi Hegedič (2017) v svoji diplomski nalogi ni odkrila statistično značilnih

Table 4: Interdependence between kindergarten characteristics, forest visitation habits and the the kindergarten type (forest or general) with categories

razlik med časom, preživetim na prostem med gozdnimi in splošnimi vrtci na manjšem (N = 42) vzorcu gojenjskih vrtcev.

Ker je v literaturi izkazana oddaljenost od gozda kot najpomembnejši dejavnik pogostosti obiska gozda (Jensen in Koch, 2004), smo preverili, ali trditev velja tudi za naš (celotni) vzorec. Kruskal-Wallisov H test je potrdil pričakovanja, da se tako pogostost ($H = 20,772$,

Preglednica 5: Vpliv tipa vrtca na razlog za obisk gozda

Namen za obisk gozda / <i>Purpose of forest visitation</i>	Vrednost <i>Value</i>	df	P - vrednost <i>P - value</i>
Da se učimo o naravi in procesih v njej <i>To learn about nature and natural processes</i>	12,923	1	0,000
Da so otroci fizično aktivni v naravnem okolju <i>So that children are physically active in the natural environment</i>	0,004	1	0,952
Da se otroci sprostijo <i>To make the children relax</i>	1,074	1	0,300
Da pri otrocih spodbudimo pozitiven odnos do narave <i>To instil a positive attitude towards nature in the children</i>	1,074	1	0,300
Menim, da je to eden izmed pogojev za zdrav in celosten razvoj otrok <i>I believe that this is one of the conditions for the healthy and holistic development of children</i>	5,522	1	0,019
Gozd pozitivno vpliva na čutila otrok <i>The forest has a positive effect on the senses of children</i>	2,140	1	0,143
Učni načrt <i>Curriculum</i>	2,140	1	0,143
Drugo <i>Other</i>	1,778	1	0,182

Table 4: The influence of kindergarten type on the reason for forest visitation

Za izračun soodvisnosti smo uporabili hi-kvadrat test. *A chi-square test was used to calculate the interdependence.*

$df = 3$, $p = 0,000$) kot dolžina obiska ($H = 8,806$, $df = 3$, $p = 0,032$) z oddaljenostjo vrtca od gozda zmanjšujeta.

Zabeležili smo šibko povezanost med krajinskim tipom glede na delež gozdnosti (Hladnik, 2005) in pogostost obiska gozda v celotnem vzorcu vrtcev (Spearmanov koeficient korelacije: 0,27).

3.3 Namen obiska gozda

3.3 Purpose of the forest visitation

Statistično značilne razlike med gozdnimi in splošnimi vrtci obstajajo pri namenu obiska gozda (preglednica 5).

Kot namen za obisk gozda je vzgojiteljem splošnih vrtcev veliko pomembnejše učenje o naravi in procesih v njej kot vzgojiteljem gozdnih vrtcev. Večina vzgojiteljev gozdnih vrtcev pa meni, da je obisk gozda eden izmed pogojev za zdrav in celosten razvoj otrok (slika 2). Kurikulum za vrtce (Bahovec in sod., 1999) preživljanje časa v naravi sicer spodbuja, vendar je le ta namenjen predvsem spoznavanju narave in zakonitosti v njej. Naravno okolje se razume bolj kot sredstvo za učenje (izkustveno, gibalno ...) (Norðdahl in Jóhannesson, 2016) in ne toliko kot prostor za prosto igro in preživljanje prostega časa. Tudi Kos in Jerman (2013) beležita strukturirane naravoslovne dejavnosti kot daleč najpogostejši odgovor vzgojiteljev čemu je namenjen čas, ki ga otroci v okviru vrtca preživijo v naravi.

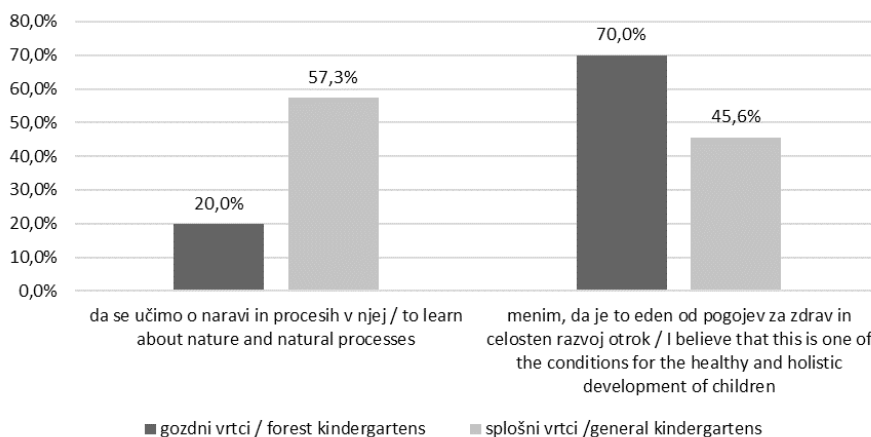
3.4 Ovire pri obiskovanju gozda

3.4 Obstacles to forest visitation

Kot največjo skrb pri obisku gozda z vrtčevskimi otroki so vzgojitelji navajali klope, sledijo pa poškodbe in neprimerna oprema otrok, ki je lahko povezana s poškodbami (slika 3). Statistično značilnih razlik pri razlogih za skrb med gozdnimi in splošnimi vrtci ni. Stradovnik (2017) ter Kos in Jerman (2013) z anketo med vzgojitelji

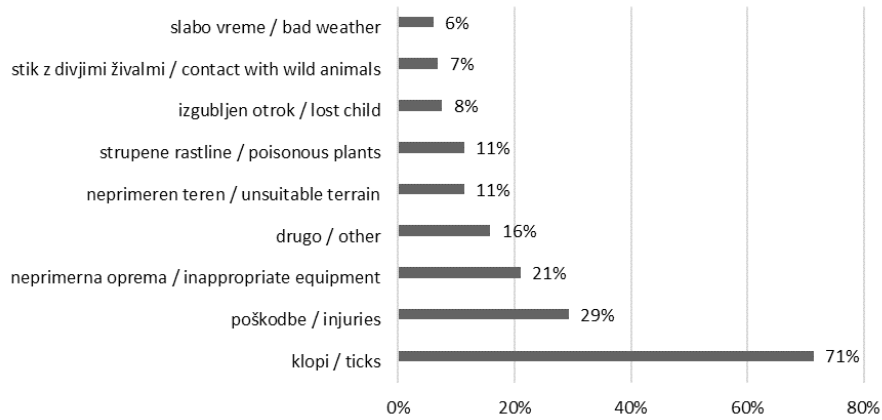
ugotavljajo, da klopi niso vzrok za redkejši obisk narave, da pa pomenijo določeno nevarnost. Med odgovori "drugo" so vzgojitelji navajali časovno omejenost in da jih ne skrbi nič. Skrb za poškodbe bi lahko izboljšali z večjo usposobljenostjo vzgojiteljev za prvo pomoč pri specifičnih poškodbah v naravi. Ena izmed rešitev, ki bi izkazovala usposobljenost vzgojiteljev za opravljanje dejavnosti v naravi, je lahko tudi certificiranje gozdnih pedagogov po zgledu iz Avstrije (Planinšek in sod., 2018). Zanimiv je rezultat kvalitativne študije zaznav učiteljev na Islandiji (Norðdahl in Jóhannesson, 2016), kjer učitelji navajajo, da se je nevarnosti v naravnem okolju seveda treba zavedati in poskušati omejiti, vendar tudi vzeti v zakup in je ne dojemati kot oviro pri zadrževanju zunaj njega. Še več, premagovanje določene mere nevarnosti dojemajo kot spodbudo samozavesti in poguma pri otrocih.

Med vzroki, zakaj se gozd ne obiskuje pogosteje, navaja 19 % vzgojiteljev preveliko oddaljenost vrtcev od gozda, še pogosteje pa opredeljujejo druge vzroke, kot so: pomanjkanje kadra, preveliko število otrok, vzgojne načrte z drugimi prioriteta in kombinirane oddelke (različne starosti otrok v skupini) (slika 4). Med temi vzroki se ponovita neprimerna oprema in slabo vreme. Med odgovori "drugo" je tudi dobra praksa dogovora s starši, da se načeloma skupina v gozd odpravi vsako sredo. Tako starši tisti dan bolj primerno opremijo otroka. Statistično značilnih razlik med tipoma vrtcev pri vzrokih za ne pogostejši obisk ni. Zelo podobne rezultate navajata Kos in Jerman (2013): razdalja do naravnega okolja (33 %), potreba po dodatnem spremljevalcu (12 %), neprimerno okolje (5 %), prometna varnost (4 %), slabo vreme (4 %), strah pred klopi (3 %), neprimerna oprema (3%) in drugo. Tudi starši vrtčevskih otrok ($N = 157$) navajajo podobne ovire za obisk gozda v okviru vrtca. Kot največjo oviro zaznavajo slabo vreme (29 %), sledijo klopi (26 %) in oddaljenost gozda (8 %) (Györek, 2012b). Raziskave v tujini na splošno kažejo, da starši bolje vrednotijo

Slika 2: Deleži namenov obiska gozda po tipih vrtcev

Fig. 2: Shares of forest visitation purposes by kindergarten type

Slika 3: Glavne skrbi vzgojiteljev pri obisku gozda z otroki

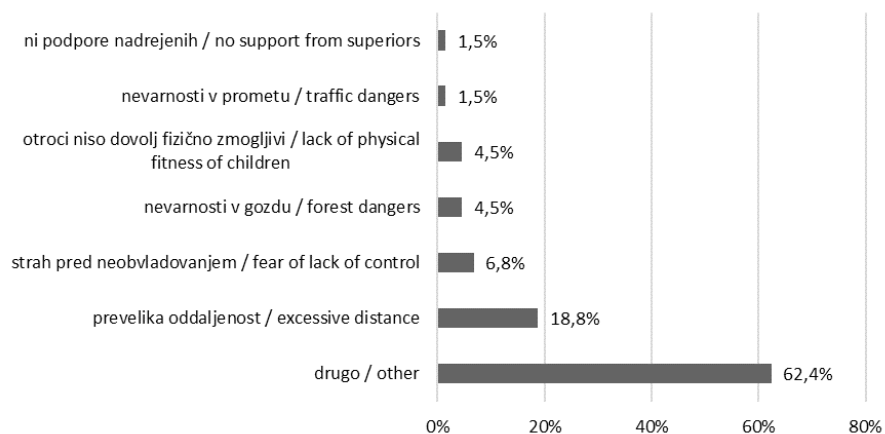
Fig. 3: The main concerns of kindergarten teachers when visiting the forest with children

igro v zunanjem naravnem okolju kot grajenem ali notranjem okolju in tako podpirajo odhode v gozd v okviru vrtca ali šole (Vandermaas-Peeler in sod., 2019).

4 ZAKLJUČKI 4 CONCLUSIONS

Z anketo med vzgojitelji splošnih javnih vrtcev v Slovenji smo želeli spoznati navade, razloge in ovire pri obisku gozda s predšolskimi skupinami otrok. Poznavanje navad in zaznav obiska gozda nam pomaga usmerjati nadaljnja prizadevanja za razvoj gozdne pedagogike in usmeritev strateške promocije preživljanja časa v gozdu v okviru predšolske vzgoje. Nekaj projektov in iniciativ na področju gozdne pedagogike že obstaja (Györek, 2012b; 2018; Vilhar in sod., 2019), zato smo v analizo vključili primerjavo gozdnih in splošnih javnih vrtcev. Presenetljivo statistično značilnih razlik v navadah obiska gozda med tipoma vrtcev nismo zaznali, razen pri obisku gozda v slabšem vremenu in samem namenu obiska.

Skrbi in ovire, ki jih vidijo vzgojitelji za ne pogostejši obisk gozda se pomembno ne razlikujejo od podobnih raziskav. Tudi to nam pove, da se na področju izobraževanja vzgojiteljev vlaga premalo. Da bi zmanjšali glavne vzroke za nepogostejši obisk gozda in skrbi ob obisku bi bila potrebna večja spodbuda obiska naravnega okolja prek kurikulumuma vrtcev in izobraževanj vzgojiteljev s praktičnimi napotki za preživljanje časa v naravi z vrtčevskimi skupinami. Györek (2012b) je v anketi med vzgojitelji (N = 23) ugotovila, da se je le malo anketirank v času študija srečalo s tematiko gozdne pedagogike in da bi v podporo pri tovrstnem delu potrebovale predvsem dodatna izobraževanja in tečaje ter informacije od drugih učiteljev. To kaže na potrebe in želje po izobraževanju na področju gozdne pedagogike in mreženju vzgojiteljev in učiteljev. Menimo, da vzgojitelji tudi zaradi redkih obiskov in premalo izkušenj dela v gozdu razvijejo določene predsodke in neutemeljene skrbi, kar dopušča možnosti za nadaljnje potrebne raziskave tega področja.

Slika 4: Najpomembnejši razlog vzgojiteljev, zakaj gozda z otroki ne obiskujejo pogosteje

Fig. 4: The most important reason kindergarten teachers do not take children to the forest more often

Györek (2012b) ter Kos in Jerman (2013) ugotavljajo, da so včasih v manjši meri prav starši ovira pri podpori pogostejšega obiska gozda. Njihova vključitev in obveščanje pri načrtovanju obiskov gozda bi ne le izboljšalo podporo vzgojiteljem, zmanjšalo bojzani, temveč morda tudi pripomoglo k pogostejšemu obisku gozda v okviru družine. Otrokove navade in pozitivna občutja ob obisku gozda vplivajo na navade in dojemanja v odrasli dobi (Vandermaas-Peeler in sod., 2019).

Izsledki navad obiska gozda, identificirane zaznave vzgojiteljev ter ovire in skrbi nam posredno pomagajo tudi pri načrtovanju in upravljanju gozda, da bi bil kar najbolj privlačen za obisk predšolskih otrok ali obratno: za določanje območij gozda s poudarjeno poučno funkcijo. Poučna funkcija s prvo stopnjo poudarjenosti se navadno določa za območja učnih in naravoslovnih poti. Aktivirati bi jo bilo treba tudi v primernih gozdovih v bližini vzgojno-izobraževalnih centrov. Iz rezultatov ankete lahko poudarimo problem prevelike oddaljenosti gozda in neprimerne terena za manj pogost obisk gozda. Drugi dejavniki privlačnosti, ki jih lahko upoštevamo pri oblikovanju območij poudarjene poučne funkcije, zajemajo tudi preglednost v gozdu (odprtost sestojev in višina podrasti), material za igro (mrtvo drevje), bližino vode, odprtih površin, strukturo in starost sestojev (Nastran, 2020), kar je snov za nadaljnje podrobnejše raziskave in aplikacijo na lokalnem nivoju.

5 POVZETEK

5 SUMMARY

Recent trends in child education which place less importance on direct experience in nature, changing urban structure, and time pressures on parents and educators have resulted in a reduction in the amount of time children spend in the natural environment (Thompson et al., 2008). Kindergartens are very important in the lives of preschool children as they spend a significant amount of time there. Contact with nature, or spending time and learning in nature, has a beneficial effect on various aspects of child development: physical (Fjørtoft and Sageie, 2000), social, cognitive and emotional (O'Brien and Murray, 2007). Children also develop a deeper understanding of and respect for nature (Ewert et al., 2005; Planinšek et al., 2018) and are more motivated to play (Ridgers et al., 2012). Forest can usually be found in the vicinity of kindergartens, and a visit to the forest during kindergarten may be a child's only daily contact with nature. It provides both an environment and a means for children to learn and be exposed to a range of stimuli, which promotes their development.

Some schools and kindergartens include programs of learning according to the concept of forest pedagogy (Valentinčič, 2019), wherein children learn about nature and the forest, as well as about the values associated with their sustainable preservation. Forest pedagogy is based on the emotional perception of nature. It makes use of experiential learning, usually in a forest area, and is an example holistic education (Györek, 2013). How often a kindergarten group visits the forest, in what way and for what purpose depends largely on the kindergarten educators and kindergarten policy. Educator preferences and perceptions of the forest as an educational and nurturing environment are important factors influencing actual forest visitation by kindergartens. This research focuses on comparing educator perceptions of forest visitation and program implementation between general and forest kindergartens. The main objectives of the research are to identify (i) the habits and purposes of visiting the forest with kindergarten groups, what influences visitation and whether there are differences between general and public forest kindergartens, and (ii) how kindergarten teachers perceive obstacles to forest visitation and what their concerns are when visiting the forest.

Since in Slovenia we do not have (or have only a handful of) classic forest kindergartens as they are known in Scandinavian countries, we compared kindergartens from the Network of Forest Schools and Kindergartens from the Institute for Forest Pedagogics (hereafter forest kindergartens) with general public kindergartens. The research will help guide the further development of forest pedagogy in Slovenia and focus on working with educators in planning activities in the forest.

Among educators of general and public forest kindergartens in Slovenia, we conducted a survey titled "Survey of forest visitation habits in the kindergarten unit" using an online questionnaire in June 2017. The sample (N= 133) was unsystematic and was formed according to the snowball principle.

Surprisingly, no statistically significant differences in forest visitation habits were found between kindergarten types, except for forest visitation in bad weather and the actual purpose of the visit. Forest kindergartens visit the forest more often in bad weather. Spending time in the forest is not only important in good weather, but it should occur as often as possible and should be evenly distributed throughout the year. The expected correlation between the type of kindergarten and the duration and frequency of forest visitation could not be confirmed. The frequency and duration of

visits decreases with the distance of the kindergarten from the forest.

Learning about nature and natural processes is much more important for teachers of general kindergartens than for teachers of forest kindergartens. However, most educators of forest kindergartens believe that forest visitation is one of the conditions for the healthy and holistic development of children. The Curriculum for Kindergartens (Bahovec et al., 1999) encourages spending time in nature, but its primary focus is on learning about nature and its laws. The natural environment is understood more as a means for learning (experiential, physical, etc.) and less as an environment for free play and leisure.

We found a weak correlation between landscape type in terms of the proportion of forest cover and the frequency of forest visits in the kindergarten sample.

Kindergarten teachers cited ticks as the greatest concern when visiting forests with children, followed by injuries and inappropriate children's equipment which may be associated with injuries. One solution for qualifying educators to perform activities in nature could be the certification of forest educators following the example of Austria (Planinšek et al., 2018). The concerns and obstacles cited by educators as reasons for not visiting the forest more frequently are not significantly different from that found in previous research. This also indicates that too little is invested in the field of educator training. To reduce the main causes of less frequent forest visits, there should be a greater incentive to visit the natural environment through the kindergarten curriculum.

We believe that educators also develop certain prejudices and unfounded concerns due to infrequent visits and insufficient experience working in the forest, which presents opportunities for further research in this area.

The results on forest visitation habits, educator perceptions, obstacles and fears indirectly assist in planning and managing the forest to make it as attractive as possible for visiting preschool children (Nastran, 2020), or vice versa: to identify forest areas with an emphasized educational function.

6 ZAHVALA

6 ACKNOWLEDGEMENTS

Zahvaljujemo se recenzentoma za pregled in konstruktivne pripombe.

7 VIRI

7 REFERENCES

- Amicone G., Petrucci L., De Dominicis S., Gherardini A., Costantino V. in sod. 2018. Green breaks: the restorative effect of the school environment's green areas on children's cognitive performance. *Frontiers in Psychology*, 9, 1579.
- Bahovec E.D., Bregar-Golobič K., Kranjc S. 1999. Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo: 78 str.
- Coates J.K., Pimlott-Wilson H. 2019. Learning while playing: children's forest school experiences in the UK. *British Educational Research Journal*, 45, 1: 21–40.
- Dean S. 2019. Seeing the forest and the trees: a historical and conceptual look at Danish forest schools. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 6, 3: 53–63.
- Ewert A., Place G., Sibthorp J. 2005. Early-life outdoor experiences and an individual's environmental attitudes. *Leisure Sciences*, 27, 3: 225–239.
- Fjørtoft I., Sageie J. 2000. The natural environment as a playground for children: landscape description and analyses of a natural playscape. *Landscape and Urban Planning*, 48, 1–2: 83–97.
- Gill T. 2014. The benefits of children's engagement with nature: a systematic literature review. *Children Youth and Environments*, 24, 2: 10–34.
- Györek N. 2012a. Gozd za učenje in življenje. Trajnostni razvoj v šoli in vrtcu: revija za globalne dimenzije kurikula, 6, 1–2: 55–62.
- Györek N. 2012b. Povabilo v gozd srečnih otrok: evalvacijsko poročilo s priporočili za pedagoške delavce. Kamnik, samozaložba: 63 str.
- Györek N. 2013. Gozdna pedagogika v Sloveniji - priložnost za povezovalna in nova znanja. *Gozdarski vestnik*, 71, 4: 225–234.
- Györek N. 2018. Zelena učna okolja: prednosti učenja v naravi za otroke s posebnimi potrebami. Kamnik, Inštitut za gozdno pedagogiko: 48 str.
- Hegedič K. 2017. Učenje in igra na prostem v vrtcu. Ljubljana, Pedagoška fakulteta: 47 str.
- Hladnik D. 2005. Spatial structure of disturbed landscapes in Slovenia. *Ecological Engineering*, 24, 1: 17–27.
- Inštitut za gozdno pedagogiko. 2021. Mreža gozdnih vrtcev in šol. <https://www.gozdna-pedagogika.si/mreza-gozdnih-vrtcev-in-sol/> (18. 3. 2021).
- Jensen F.S., Koch N.E. 2004. Twenty-five years of forest recreation research in Denmark and its influence on forest policy. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 19, S4: 93–102.
- Jones I., Xu T. 2013. Health lessons from nature in the USA. V: *International perspectives on forest school: natural spaces to play and learn*. Knight S. (ur.). London, SAGE: 159–169.
- Kerret D., Orkibi H., Bukchin S., Ronen T. 2020. Two for one: achieving both pro-environmental behavior and subjective well-being by implementing environmental-hope-enhancing programs in schools. *The Journal of Environmental Education*, 51, 6: 434–448.
- Knight S. (ur.). 2011. *Forest school for all*. London, Sage: 255 str.
- Kos M., Jerman J. 2013. Provisions for outdoor play and learning in Slovene preschools. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 13, 3: 189–205.
- Larimore R. 2016. Defining nature-based preschools. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 4, 1: 32–36.
- Lindemann-Matthies P., Knecht S. 2011. Swiss elementary school teachers' attitudes toward forest education. *The Journal of Environmental Education*, 42, 3: 152–167.

- Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport. 2017. Evidenca zavodov in programov. <https://paka3.mss.edus.si/registriweb/seznamVrtci.aspx> (15. 6. 2021).
- Nastran M. 2020. Visiting the forest with kindergarten children: forest suitability. *Forests*, 11, 6: 696.
- Norðdahl K., Jóhannesson I.Á. 2016. 'Let's go outside': Icelandic teachers' views of using the outdoors. *Education 3-13*, 44, 4: 391-406.
- O'Brien L., Murray R. 2007. Forest school and its impacts on young children: case studies in Britain. *Urban Forestry & Urban Greening*, 6, 4: 249-265.
- Planinšek Š., Vochl S., Flajšman K., Vilhar U., Železnik P. in sod. 2018. Gozdna pedagogika: pot do vzgoje ljudi za trajnostni razvoj družbe. *Gozdarski vestnik*, 76, 1: 33-39.
- Ridgers N.D., Knowles Z.R., Sayers J. 2012. Encouraging play in the natural environment: a child-focused case study of forest school. *Children's Geographies*, 10, 1: 49-65.
- Schäffer S.D., Kistemann T. 2012. German forest kindergartens: healthy childcare under the leafy canopy. *Children Youth and Environments*, 22, 1: 270-279.
- Stradovnik N. 2017. Klopni meningoencefalitis in borelioza: izkušnje in mnenja vzgojiteljev o problematiki. Ljubljana, Pedagoška fakulteta: 52 str.
- Thompson C.W., Aspinall P., Montarzino A. 2008. The childhood factor: adult visits to green places and the significance of childhood experience. *Environment and Behavior*, 40, 1: 111-143.
- Valentinčič N. 2019. Spodbujanje socialnega in čustvenega razvoja predšolskega otroka v konceptu gozdne pedagogike. Ljubljana, Pedagoška fakulteta: 83 str.
- Vandermaas-Peeler M., Dean C., Biehl M.S., Mellman A. 2019. Parents' beliefs about young children's play and nature experiences in Danish and US contexts. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 19, 1: 43-55.
- Vilhar U., Rantaša B., Jenčič S., Železnik P., Lesnik A. in sod. 2019. Priročnik za učenje in igro v gozdu. (Zbirka Gozd eksperimentov). Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Silva Slovenica: 108 str.
- Wang X., Woolley H., Tang Y., Liu H.-y., Luo Y. 2018. Young children's and adults' perceptions of natural play spaces: a case study of Chengdu, southwestern China. *Cities*, 72: 173-180.